

פרשת כי-תשא

מידת הטהרה

הרב אליעזר קשתיאל

נערך ע"י אלעד ברנד.

(מתאים כהכנה לשירות הצבאי)

א | הכיור – טהרה

פרשת כי-תשא מרכזת בתחילתה פירוטים העוסקים בסוגיית המשכן וכליו. אחד מהנושאים, הוא הציווי על הכנת הכיור, שישמש את הכוהנים לרחיצת ידיהם ורגליהם לפני גישתם לעבודת המקדש¹.

"וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: וַעֲשִׂיתָ כִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְכִנּוּ נְחֹשֶׁת לְרַחֲצָהּ וְנִתְתָּ אֹתוֹ בֵּין אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וְנִתְתָּ שָׁמָּה מִיָּם: וְרַחֲצוּ אֶהְרָן וּבָנָיו מִמֶּנּוּ אֶת יְדֵיהֶם וְאֶת רַגְלֵיהֶם: בְּבֹאֵם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד יְרַחֲצוּ מִיָּם וְלֹא יָמְתוּ אוֹ בְּגִשְׁתֶּם אֶל הַמִּזְבֵּחַ לְשֵׁרֶת לְהַקְטִיר אֲשֶׁה לָהֶם: וְרַחֲצוּ יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם וְלֹא יָמְתוּ וְהִיְתָה לָהֶם חֻק עוֹלָם לֹא וּלְזֶרְעוֹ לְדֹרֹתָם"².

במשכן, הכיור היה קטן. עובדה שלא הייתה מעסיקה אותנו, לולא היותנו עדים לתופעה המתרחשת לאורך הדורות והיא - הגדלת הכיור. כך למשל מצינו, שבבית שני היה כהן בשם בן קטין שבנה כיור גדול, בו יוכלו לרחוץ בבת אחת שנים עשר כוהנים³. אולם, משכלל הכיור הבולט מכולם היה שלמה המלך, בבית המקדש הראשון. הוא בונה עשרה כיורים ניידים, על כל עגלה כיור, דבר שאיפשר לנייד אותם לכל פינה בעזרה ובכך מנע מכולם להתנקז במקום אחד. "וַיַּעַשׂ עֲשָׂרָה כִּיּוֹרִים נְחֹשֶׁת אַרְבָּעִים בַּת יָכִיל הַכִּיּוֹר הָאֶחָד אַרְבַּע בְּאַמָּה הַכִּיּוֹר הָאֶחָד כִּיּוֹר אֶחָד עַל הַמְּכוּנָה הָאֶחָת לְעֵשֶׂר הַמְּכוּנֹת"⁴. מלבד בניית עשרת הכיורים, שלמה בונה מבנה בשם "ים", הים של שלמה.

"וַיַּעַשׂ אֶת הַיָּם מוֹצֵק עֲשָׂר בְּאַמָּה מִשְׁפָּתוֹ עַד שְׁפָתוֹ עָגַל סָבִיב וְחָמֵשׁ בְּאַמָּה קוֹמָתוֹ וְקוֹ שְׁלֹשִׁים בְּאַמָּה יָסַב אֹתוֹ סָבִיב: וּפְקָעִים מִתַּחַת לְשְׁפָתוֹ סָבִיב סָבִיב אֹתוֹ עֲשָׂר בְּאַמָּה מִקְפִּים אֶת הַיָּם סָבִיב שְׁנֵי טוּרִים הַפְּקָעִים יִצְקִים בְּיַצְקָתוֹ: עֹמֵד עַל שְׁנֵי עֲשָׂר בְּקֹדֶר שְׁלֹשָׁה פָּנִים צְפוּנָה וְשְׁלֹשָׁה פָּנִים יָמָה וְשְׁלֹשָׁה פָּנִים נֹגְבָה וְשְׁלֹשָׁה פָּנִים מִזְרָחָה וְהַיָּם עֲלֵיהֶם מְלֻמְעָלָה וְכָל אֲחֻרֵיהֶם בְּיָתָהּ: וְעָבִיז טַפַּח וְשְׁפָתוֹ כְּמַעֲשֵׂה שֹׁפֵת כּוֹס פָּרַח שׁוֹשֵׁן אֲלָפִים בַּת יָכִיל"⁵.

¹ ראה זבחים יט, ע"ב: "הכהן שעבד ללא רחיצת ידיים ורגלים עבודתו פסולה".

² שמות, ל', יז-כא.

³ יומא כה ע"ב: "תא שמע: בן קטין עשה שנים עשר דד לכיור כדי שיהיו שנים עשר אחיו הכהנים העסוקין בתמיד מקדשין ידיו ורגליו בבת אחת". ושם לו ע"א: "בן קטין עשה שנים עשר דד לכיור, שלא היה לו אלא שנים; ואף הוא עשה מוכני לכיור, שלא יהיו מימיו נפסלין בלינה. מונבז המלך היה עושה כל ידות הכלים של יום הכפורים של זהב".

⁴ מל"א ז', לח.

⁵ מל"א ז', כג-כו.

הים, היה מעין מיכל אדיר, שגובהו שניים וחצי מטר וקוטרו חמש מטר, כולו עשוי מנחושת⁶. בפרופורציות של כלי המקדש, הוא היה חריג. במראהו ובגודלו, הים התבלט. בהכנת מיכל זה, שלמה מגדיל את נושא הכיור והטהרה.

לכאורה, מושג הטהרה נתפס כקשור לבית המקדש. כל מי שחפץ לעלות למקדש צריך להיטהר וכל כהן לפני עבודתו, צריך לרחוץ ידיו ורגליו בכיור. אולם, אם נתבונן באווירה ששוררת בבית המקדש, ברגשות הרוממות והקדושה המלווים את האדם, אפשר לתמוה, לשם מה דווקא שם צריך טהרה? נהפוך הוא, כשבאים לבית המקדש לכאורה נושא הטהרה הוא לא כל כך מהותי, שהרי היטהרות נצרכת במצבים ירודים ומרוחקים מהקודש, אך מדוע גם בבית המקדש, בו עלינו להיטהר אף יותר מהרגיל.

בו בית המקדש – מערכת חיים שוקקת

על מנת להבין את מושג הטהרה יש לבררו אל מול מושג הקדושה.

עיקרו של סדר קודשים עוסק בעבודת הקורבנות בבית המקדש. עבודת ההתקרבות לקודש: זבחים, מנחות, תמיד, בכורות, ערכין, תמורה, מידות המקדש וכו'. אדם הרוצה להתרומם מעל המציאות הרגילה, להתקדש, עולה לבית המקדש ומתקרב לקדושה על ידי הקרבת קורבן. אלא, שכעת, ביציאתו אל מחוץ למקדש, אל מרחבי החיים, צפה לה השאלה כיצד ניתן לחבר את חווית ההתקדשות בבית המקדש לחיים הרחבים? האם זה אפשרי?

אכן, אם היה המקדש מקום צר ומצומצם של החיים, והחוויה שחווים בו הייתה מאוד מסוימת, באמת לא היו החיים מושפעים מחוויית המקדש המאוד נקודתית. אלא, שבית המקדש אינו כזה. בית המקדש אינו מקום צר, נבדל ומנותק מן החיים, להיפך. בית המקדש הוא מקום עשיר בחוויות, יש בו מערכת חיה, פועלים בו אנשים רבים ויש זמנים בו ניתן לפגוש את כל ישראל כמו בשלושת הרגלים. כמו כן, בבית המקדש יש גם אומנות, זהב, כסף ונחושת, נגינה ושירה המתבצעות ע"י להקות הלוויים. בנוסף, כל העיסוק בקורבנות הוא עיסוק ארצי מאוד, דם, בשר ועצמות, יין ולחם, ריחות וטעמים. במקדש אנו נפגשים עם חיים מאוד ארציים, עם הצד החומרי שלנו, עם צד הצומח שבנו, עם הצד האומנותי, החברתי והמחשבתי שלנו. אנו נפגשים שם עם כל מה שהחיים האנושיים מכילים, מהסיבה הפשוטה, שהכל כלול בקודש ולא מנותק ממנו.

כשאדם יוצא מבית המקדש הוא לא נופל אל חיי החומר ממקום מנותק מהחיים, כי בבית המקדש אדם נפגש עם דרך שלימה כיצד יש להיפגש עם החיים. כך למשל, הוא ראה איך כוהנים אוכלים המון בשר ומקיימים בזה מצווה ומתקדשים.

⁶ דברי הימים א פרק יח, ח: "וּמִטְבַּחַת וּמִכּוּן עָרִי הַדְּדָעָזָר לָקַח דָּוִד נְחֹשֶׁת רַבָּה מְאֹד בָּהּ עָשָׂה שְׁלֹמֹה אֶת יָם הַנְּחֹשֶׁת וְאֶת הָעַמּוּדִים וְאֶת כְּלֵי הַנְּחֹשֶׁת".

ג' טוהר-צוהר המאפשר לקדושה להשפיע

אלא, שבשביל לוודא שכל המרכיבים נכונים לקבל את השפעת הקודש, יש לצרף את מושג הטהרה. לטהר, זה ליצור הכשרה ותנאים בחיים, המאפשרים לקודש לחלחל לכל חלקי החיים. ואכן, סדר טהרות לא עוסק בבית המקדש אלא במה במחוצה לו, למערכות החיים הרחבות: דיני טומאה וטהרה, דיני כלים, נידה, מצורע, טומאת מת, טומאת ידיים ועוד. אם הקודש מנותק מהחיים, כלל לא צריך טהרה, כי בין כה אין סיכוי שכל צדדי החיים יושפעו מהקודש. אדם שרק לומד כל היום ואין לו נגיעה בחיי המעשה, לא צריך לטהר כלום, כי לגביו רק היסוד הרוחני פועל⁷. אולם, אדם שרוצה שהקודש שבו יתפשט לכל חיי המעשה שלו, צריך לוודא שכל הצדדים מוכשרים להיות כלי קיבול לקודש. ככל שנרצה יותר השפעה ביותר חלקים, נזדקק ליותר טהרה. זו הסיבה שדווקא בבית המקדש נדרשת טהרה מדויקת כי שם הכל נכלל, במעשים, ברגשות ובחוויות.

וכדברי הרב זצ"ל:

"כל מה שמקיף את המציאות בכל הדרגותיה, בהשפעה רוחנית מוסרית וקדושה, צריך לטהרה יותר גדולה. המקדש וקדשיו כוללים את רוממות אצילות ההשכלה ואת תחתית טהרת הדם הבשר, הדמיון והרגש, ובשביל אלה השלבים התחתיים, המקושרים לכללות הכל באגוד חי, נדרשת היא הטהרה המדויקת. ההשפעה העליונה לבדה, המכוונת אל הדעת, וממלאה בזה את תפקידה, בתקוה שממעין הרוחני יטהר הכל, היא אינה צריכה כ"כ לפרטי טהרה מעשית, "הלא כה דברי כאש נאם ד' - מה אש אינו מקבל טומאה אף דברי תורה אינם מקבלים טומאה"⁸

במקום שבו רוצים להרחיב את הקודש לתחום הגוף והארץ, צריך לאפשר תנאים לכך על ידי טהרה. אם נחפוץ שלימוד התורה יחלחל אל כל מיני תחומים בנפש, גם לאחר שנצא מבית המדרש, צריך טהרה. ברור הדבר, שבזמן לימוד התורה האדם עסוק בקודש במחשבותיו ורצונותיו, ועל מנת שגם לאחר הלימוד האדם יחיה על פי מחשבות קודש אלו, צריך טהרה. טהרת המחשבות, טהרת הדיבור, טהרת העיניים. טהרה יוצרת סדר חיים המאפשר לקודש לחול בחיים. שכל החיים יהיו על פי הקריטריונים שיש בבית המקדש. טהרה מרוממות את כל צדדי החיים, בגוף, במאכל ואפילו בכלים וחפצים.

ממילא, כששלמה המלך בונה את בית המקדש, הוא מבליט את הכיור. שהרי תפקידו של המקדש להיות מוקד לכל החיים האנושיים, לכל העמים, להוות מרכז תרבות, ומרכז חיים חברתי. לא מרוחק מכל המתרחש בחיים אלא משמש הוא כלב הפועם של כל מה שקיים. לכן, כל הנכנס לשם, צריך להבין את מטרתו - טהרה. הדבר הראשון ששמים לב אליו זה המיכל מים האדיר. בבניית מיכל זה שלמה מבקש ללמד מסר את העם, אם נתמקד בטהרה, נצליח לחבר את הקודש והחול, נצליח להחיל את הקדושה בכל התחומים. זוהי שיטת הטהרה.

⁷ ברכות כב, ע"א: "דברי תורה אינם מקבלים טומאה".
⁸ אורות התחיה פסקה לה'.

דו טהרת המחנה הצבאי

כך ניתן להסביר את דיני הטהרה הרבים וההישמרות מהטומאה, דווקא בקרב המחנה הצבאי, במלחמה. בספר דברים, משה מדריך את ישראל צעד אחר צעד על ירושת הארץ, הקמת ממלכה, משפט ומלחמה. שם נאמר, בפרשת כי-תצא: "כִּי תֵצֵא מִחֶנֶךָ עַל אֹיֵבֶיךָ וְנִשְׁמַרְתָּ מִכָּל דְּבַר רָע"⁹. כשיוצאים לקרב על מחנה אויב צריך להישמר מדבר רע, שעל פי חז"ל: "תניא, רבי נתן אומר, ונשמרת מכל דבר רע - הרי זו אזהרה למוציא שם רע"¹⁰. במחנה צריך יותר להקפיד על הדיבור, על המחשבות¹¹, על העיניים¹². דין מיוחד מצינו, שלמחנה ישראל אדם שאינו טהור לא מורשה להיכנס: "כִּי יִהְיֶה בְךָ אִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה טָהוֹר מִקֶּרֶה לְיָלֵךְ וַיֵּצֵא אֶל מַחֲוֵץ לַמַּחֲנֶה לֹא יָבֹא אֶל תוֹךְ הַמַּחֲנֶה וְהָיָה לַפְּנוֹת עָרֵב יֶרְחָץ בַּמַּיִם וְיִכְבֹּא הַשֶּׁמֶשׁ יָבֹא אֶל תוֹךְ הַמַּחֲנֶה"¹³.

במחנה צבאי מקפידים על טהרה יותר מאשר בבית הכנסת. כי במחנה, מופיעים החיים בעוצמה¹⁴. וצריך לוודא שהקודש יהיה שם ויחיה את כל עוצמת הגוף והאנרגיות, את התכונות והאסטרטגיות. זהו ההבדל בין ישראל לעמים. דווקא במחנה יותר מקפידים על טהרה. "וַיִּתְּדוּ תְהִיָּה לָךְ עַל אֲזַנְךָ וְהָיָה בְּשִׁבְתְּךָ חוּץ וְחִפְרָתָהּ בָּה"¹⁵. עת חפירה להקפיד לכסות את הצואה. בגמ' נדרש: "דרש בר קפרא, מאי דכתיב ויתד תהיה לך על אזניך, אל תקרא על אזניך אלא על אזניך שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יניח אצבעו באזניו"¹⁶. היתד זו אצבע האדם ואזניך זה אוזניו. זו שמירת האוזניים מלשמוע דברים רעים. ומדוע יש צורך בכל כך הרבה שמירה? "כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מְתַהַלֵּךְ בְּקִרְבְּךָ מִחֶנֶךָ לְהַצִּילְךָ וְלָתֵת אִיִּבֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהָיָה מִחֶנֶךָ קְדוֹשׁ"¹⁷. הקדושה עניינה להתפשט אלא שלשם כך יש לאפשר את התנאים ע"י טהרה.

בהמשך דברי הרב, שהוזכרו לעיל, נמצא הסבר לטהרה המיוחדת של המחנה:

"כִּי תֵצֵא מִחֶנֶךָ עַל אֹיֵבֶיךָ וְנִשְׁמַרְתָּ מִכָּל דְּבַר רָע. כִּי יִהְיֶה בְךָ אִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה טָהוֹר מִקֶּרֶה לְיָלֵךְ, וַיֵּצֵא אֶל מַחֲוֵץ לַמַּחֲנֶה לֹא יָבֹא אֶל תוֹךְ הַמַּחֲנֶה, וְעַל כֹּלֵם אָמַר: "כִּי ד' אֱלֹהֶיךָ מְתַהַלֵּךְ בְּקִרְבְּךָ לְהַצִּילְךָ וְלָתֵת אֹיֵבֶיךָ לְפָנֶיךָ, וְהָיָה מִחֶנֶךָ קְדוֹשׁ, וְלֹא יִרְאֶה בְךָ עֲרוֹת דָּבָר וְשָׁב מֵאַחֲרֶיךָ!" בְּכָל מְקוֹם שֶׁהַגְּבוּרָה הַעֲמִמִּית הַיִּשְׂרָאֵלִית מְתַגַּבֶּרֶת, מִיד מוֹכַרְחַת לְבָא תְּגַבֵּרֶת הַטְּהָרָה הַבְּשֵׁרִית וְהַרְגִּישִׁית, עִם כָּל תְּבוֹנָתָהּ, וְלְהוֹדוֹג עִמָּהּ, וְכָל אֱלֹהֵי הַגִּם מְכִינִים בְּסִיס לְמַעַמְד חַי אֲוֵרָגְנִי, הַכּוֹלֵל אֶת הַתְּחִיָּה כּוֹלָהּ, מְרַאשִׁית הַהַפְּשָׁטָה הָעֲלִיּוֹנָה עַד אַחֲרִית עֲלִיּוֹת הַחַיִּים וְרַעַם גְּבוּרָתָם. "וְנִתְּתִי צְבִי בְּאַרְץ חַיִּים"¹⁸.

⁹ דברים כג, י.

¹⁰ כתובות מו, ע"א ועיין עוד ספרי כי-תצא קיט': "וכשהוא אומר דבר רע - אף לשון הרע במשמע".

¹¹ ע"ז כ, ע"ב: "ת"ר, ונשמרת מכל דבר רע - שלא יהרהר אדם ביום ויבא לידי טומאה בלילה".

¹² ע"ז כ, ע"ב: "ונשמרת מכל דבר רע - שלא יסתכל אדם באשה נאה ואפילו פנויה ובאשת איש ואפילו מכוערת, ולא בבגדי צבע של אשה, ולא בחמור ולא בחמורה ולא בחזיר ולא בחזירה ולא בעופות בזמן שזוקקין זה לזה".

¹³ דברים כג, יא-יב.

¹⁴ רמב"ן דברים כג, י: "והנכון בעיני בענין המצוה הזאת, כי הכתוב יזהיר בעת אשר החטא מצוי בו. והידוע במנהגי המחנות היוצאות למלחמה, כי יאכלו כל תועבה, יגזלו ויחמסו ולא יתבוששו אפילו בניאוף וכל נבלה, הישר בבני אדם בטבעו יתלבש אכזריות וחמה כצאת מחנה על אויב. ועל כן הזהיר בו הכתוב, ונשמרת מכל דבר רע".

¹⁵ דברים כג, יד.

¹⁶ כתובות ה, ע"א.

¹⁷ דברים כג, טו.

¹⁸ אורות התחיה פסקה לה'.

המחנה הוא המקום בו יש תגבורת של עוצמות החיים. במחנה אנו נפגשים עם המון צדדים שבחיי היום יום אין אנו רגילים להם. ממילא, במצה כה עז של חיים, של רגשות, של לחימה פיזית, יש צורך בטהרה גדולה יותר מאשר בחיים הרגילים, שתמשוך השפעות של קדושה.

הקטורת – הטהרה המקשרת חלקים שונים ומפיצה ריחם

דרך סוגיה זו, של חשיבות הטהרה, ניתן להבין את מושג הקטורת, החותמת את סוגיית בית המקדש בהמשך הפרשה. הקטורת היא הקול האחרון שנשמע מתוך סוגיית המשכן וכליו. במעשה הקטורת לוקחים הרבה מרכיבים ביחד, אחד עשר סממנים היו בה, ושוחקים אותם ביחד. "וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה קַח לָךְ סָמִים נְטָף וְשִׁחֲלֹת וְחֹלְבָנָה סָמִים וְלִבְנָה זָכָה בַד בְּבַד יִהְיֶה: וְעֲשִׂיתָ אֹתָהּ קְטֹרֶת רִקַח מַעֲשֵׂה רִקַח מִמֶּלֶח טָהוֹר קָדָשׁ"¹⁹. מלאכת הקטורת היא היכולת לקחת המון חומרים משונים, לערבב אותם ולשחוק עד כדי כך שאי אפשר להבחין בכל אחד והם נעשים אבוקה אחת.

הקטורת מסמלת את לקיחת כל המרכיבים הנפשיים בתוכנו. יש בנו המון מרכיבים, רצונות והרגשות אצילים ונמוכים, ואת הכל אפשר לערבב ביחד, דהיינו לקשור, קטורת מלשון קיטרא, אפשר את הכל לקשר על ידי עבודה. אם יש לך את שיטת הטהרה, אפשר לקשר פרטים רבים, אפילו את החלבנה שריחה רע²⁰. כשאדם הוא טהור, הוא יוכל להיות פתוח למגוון גדול יותר של עולמות והוא לא ירא מהפער שבין עולמות שונים לעולמו. ככל שיש יותר טהרה, יש יותר אהבה וחיבור לאנשים שונים. טהרת הדיבור תביא דיבור חברתי יותר טוב וטהרת הלב תביא ליכולת של עין טובה והסתכלות חיובית, אדם טהור יכול להשפיע²¹.

הקטורת יצרה בבית המקדש השפעה מיוחדת- ריח. ריח מתפשט בצורה לא בולטת, אלא עדינה. כי ריח לא רואים, הריח משקף אווירה, זה פחות מוגדר, הנשמה נהנית מזה כי זה רוחני יותר: "אִיִּהוּ דָבָר שֶׁהִנְשָׁמָה נִהְיֶת מִמֶּנּוּ וְאֵין הַגּוֹף נִהְנֶה מִמֶּנּוּ - הוּא אֹמֵר זֶה הֵרִיחַ"²². השפעה של ריח היא אינה השפעה של דיבורים אלא השפעה עדינה יותר "דָּרַשׁ רַבָּא: מַאי דְכָתִיב הַדּוֹדָאִים נָתַן רִיחַ - אֵלּוּ בַחֲדוּרֵי יִשְׂרָאֵל שְׁלֵא טַעְמוֹ טַעַם חֲטָא"²³. ומספרים על בחור שלא חטא אמרו לו "בני טהרה יש בך"²⁴, ופירש רש"י: "לפיכך מריחה לך ולא בטל הריח מאצלך". את אברהם אבינו מדמים חז"ל לבושם שמפיץ ריחו ע"י טליטול: "רבי ברכיה פתח לריח שמנך טובים שמן תורק שמך, אמר רבי ברכיה למה היה אברהם אבינו דומה לצלוחית של אפופילסימון מוקפת צמיד פתיל, ומונחת

¹⁹ שמות ל', לד-לה.

²⁰ עיין עולת ראייה עמ' קמא': "ואחד עשר סממנים היו בה: יסוד הקדושה בהארתה המושכלת העליונה הוא מתאר את כל הריבויים שבעולם בתכונה מאוחדת. וזה הענין המספרי עשר שהוא הריבוי המאוחד לחטיבה אחת...מתוך ששרש הכל הוא אחד מוכרח הוא כל ריבוי להתאחד לכלל אחד...על כן להשלמת חזון עולמים זה אחד עשר סממנים היו בה, לקשר גם כן האחת הבודדת, מצד שורש מקורהף אל החטיביות הכללית של העשר".

²¹ וראה עוד שם עמ' קלז': "המגמה העליונה של הקטורת היא להופיע באדם, באומה, באנושיות, בחיים, ובהויה בכלל, את האור העליון של הרוחניות הקדושה האצילית, אשר לא יגורה רע, וכל מה שמתפשט ונראה כמו דבר רע וכעור, בחיים ובפועל, איננו כי אם לבוש חיצוני של הדבר הטוב. כי אי אפשר להיות כלל שום הויה עצמית כי אם טהור וקדוש, טוב בתכלית הזוהר, כי הלא הכל ממקור העליון, ממקור הטוב והמיטיב ב"ה, יצאו ויוצאים".

²² ברכות מג, ע"ב.

²³ עירובים כא, ע"ב. ועיין ברכות מג ע"א ובעין אי"ה ברכות ב' עמ' 25-26.

²⁴ סוטה מט, ע"א.

בזוית, ולא היה ריחו נודף כיון שהיתה מיטלטלת היה ריחו נודף²⁵. הריח מתפשט מאליו ללא מילים ומעשים. עלינו לרדוף אחרי הטהרה ולנסות להשיגה כל הזמן. אדם טהור זוכה להיות איש אמת "וטהר ליבנו לעבדך באמת". כשאומרים על משהו שהוא בטהרתו הכוונה שהוא אמיתי. מידת הטהרה מקרבת אותנו למידת האמת, ועל מידה זו אפשר לבנות בניינים רוחניים. צריך להבליט את הטהרה בחינוך, לשתול אותה בציבור הרחב ודרכו תוכל האומה להבריא עוד ועוד עד כדי כך שתהיה תשובה שתרום את המדרגה הגשמית, גבורת בשר מחודש, תחיית מתים גופנית, בשר ודם הכל יתקדש.

"ביחוד ראוי הוא להתגדל ביחד עם תחיית האומה בארץ-ישראל בחבור ההגדלה של השקוע ברוחניות, מצמאון בריא ומדעה קבועה ומסויימת להבראות את כל האומה ואת שורש נשמתה בכל תכונת החיים שלה, שהטהרה הפשרית היא אחת מגבורותיה".

²⁵ בראשית רבה פרשה לט.